

Helse- og omsorgsdepartementet
Postboks 8011 Dep.
0030 OSLO

Deres referanse
18/3814-33

Vår referanse
11/00839-15

Vår dato
28.01.2019

Innspill til Rusreformutvalget

Fellesorganisasjonen (FO) er fag- og profesjonsforbundet for nærmere 29 000 barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere.

FO vil innledningsvis takke for at vi får komme med innspill til dette viktige arbeidet. Vi har mange medlemmer som jobber på ulike områder innenfor rusfeltet og vårt innspill bygger i stor grad på tilbakemeldinger fra disse.

Utgangspunktet for reformen er å endre reaksjoner overfor personer som tas for bruk og besittelse av narkotika, fra justissektoren til helse- og sosialsektoren. FO støtter hovedintensjonene i arbeidet. Vi mener at mennesker som har utfordringer knyttet til bruk av rusmidler skal møtes med hjelp framfor straff.

Unge og unge voksne har aldri har vært så opplyste om rusmidler som nå. Men det er mye informasjon der ute, og i det rusforebyggende arbeidet må vi være i front med den beste og oppdaterte kunnskapen, og budskapene til unge og voksne må tilpasses målgruppene. Tilnærmingen må tilpasses de behovene som brukere har, og det er viktig at vi møter dem med faktabasert kunnskap og bygger opp tillit og troverdighet til rusforebyggende og skadereduserende tiltak.

Det er også viktig at fagfolk og andre anerkjenner at en balansert og anerkjennende tilnærming må til for å bygge relasjon og tillit. Moralisme, avskrekking og straff vet vi at ikke virker, da må vi prøve noe annet som hovedspor. Vi vil også advare mot at det lages innhold som kan forstås som alternative straffereaksjoner; som ungdomsstraff, samfunnsstraff og narkotikaprogram med domstolkontroll. Det må sikres at det ikke pålegges for inngripende tiltak.

Det bør sikres et fokus også på psykisk helse, da mange har psykiske problemer av ulikt slag som gjerne bidrar til å opprettholde rusbruk. FO anbefaler også å bruke erfaringsbasert kompetanse inn i dette tverrfaglige arbeidet.

FO mener at problemer knyttet til bruk av rusmidler dels vil variere avhengig av hvilke aldersgrupper og omfang vi snakker om. Tiltak og reaksjoner rettet

FO

Besøksadresse:
Mariboestgt. 13
0183 Oslo

Postadresse:
Pb. 4693 Sofienberg
0506 Oslo

Telefon:
02380

Telefaks:
94 76 20 18

e-post:
kontor@fo.no

www.fo.no

Bankgiro:
9001.06.35674

Bankgiro kontigent:
9001.08.71394

Foretaksnr.:
870 953 852 MVA

overfor ungdom som prøver hasj for første gang må være annerledes enn det vi møter en voksen person med en langvarig rusmiddelavhengighet.

Utfordringer knyttet til ungdom

Forebyggende og tidlig innsats

FO vil påpeke nødvendigheten av trygge arenaer for barn og ungdom lokalt, med gode læringsmiljø i skolen, tilgjengelige fritidstilbud og lignende. Det forebyggende arbeidet er avgjørende å prioritere på flere nivå. Vi må satse på forebyggende tiltak som uteseksjonen og andre oppsøkende tjenester. Disse er tilstede der hvor ungdom og unge voksne, som kan være i risikozonen for å utvikle rusavhengighet oppholder seg. Det er viktig å prioritere dette arbeidet gjennom tilstrekkelige ressurser og tildelinger, fortrinnsvis øremerket til kommunene. Herunder vil en kunnskapsbasert «plattform» være ønskelig å jobbe frem, slik at vi rundt om i landet vet hva som møter oss når vi snakker om unge i faresonen.

Videre vil vi nevne behovet for særlig målrettet innsats inn mot de familier vi vet er sårbare. For eksempel familier hvor en er kjent med foreldres rusproblematikk eller andre utfordringer som kan føre til behov for ekstra støtte og hjelpetiltak.

For en ungdom som blir tatt med mindre mengder illegale rusmidler og som kanskje er i en utprøvningsfase, er det ikke sikkert at rusbruken skal defineres som et helseproblem. For mange ungdommer er utprøving av ulike rusmidler en del av en ungdomskultur. Samtidig vet vi at en stor del av de unge som starter med rusmidler, har sosiale problemer i familien/på skolen. Det er viktig at ungdommer som befinner seg i risikozoner fanges opp tidligst mulig.

I tilfeller med kortere varighet av rusbruk, vil en rask etablering av ansvarsgruppe bestående av aktuelle samarbeidende instanser være et utgangspunkt; eksempelvis foresatte, skole, fastlege, utekontakt og barnevern. Politiet bør også ha en aktiv rolle i dette arbeidet og bør styrkes med barnevernfaglig og sosialfaglig kompetanse.

Tiltak overfor ungdom som blir tatt med illegale rusmidler bør i første omgang utredes tverrfaglig ut fra behov og formål hos den enkelte.

Hvilke signal gir avkriminalisering?

Flere har vært opptatt av at en avkriminalisering kan gi uheldige signal til allmennheten, og særlig de unge. Det er presentert bekymringer om at debutalder vil gå ned ved en avkriminalisering, og det har vært innvendinger fra politietaten om at en avkriminalisering vil gjøre det vanskelig å «bryte opp» i miljøet.

FO har forståelse for de innvendinger som fremmes, men kan ikke se at det finner særlig støtte i fagmiljøene. Det er andre faktorer som gjør at ungdom

ruser seg, som nevnt over. Vi mener at det er like viktig å følge opp en bekymring rundt rusbruk for en ungdom uavhengig av om det er straffbart, på lik linje som vi allerede gjør i dag i forhold til alkohol. Videre forutsetter vi at politiet opprettholder sitt forebyggende arbeid.

Utfordringer knyttet til mennesker som har utviklet rusavhengighet

Vi har i en årrekke sett hvordan rusavhengige påføres tilleggsbelastninger og utstøting gjennom straff, og ikke minst hvordan straffereaksjoner skaper større kriminelt nettverk for den enkelte. Vi imøteser derfor en modell hvor hjelp og oppfølging erstatter straff. Vi forstår forslaget slik at det fortsatt vil innebære reaksjoner overfor brukeren, men at disse da skal være begrunnet i behovet for helsehjelp. Som nevnt innledningsvis vil vi advare mot å lage inngripende tiltak i «det godes tjeneste». Det vil være avgjørende at tiltak utformes på en slik måte at de ikke fremstår som en alternativ straffereaksjon, men en reell mulighet for oppfølging som også er samtykkebasert.

Hvilke tilbud og sanksjoner kan gis?

Det legges til grunn for reformen at politiet skal kunne pålegge at den rusavhengige skal møtes med helserettede tiltak, og manglende oppfølging vil medføre sanksjoner.

For dem som allerede har utviklet rusavhengighet er vi opptatt av at rusreformen må innebære mer enn avkriminalisering av brukerdoser. Først og fremst er det gode samarbeidskjedene og riktige tiltak til riktig tid som har betydning. Det må unngås lang ventetid både for avrusning, utredning og plass i egnet tiltak. Det forutsetter at disse tiltakene finnes. Det er helt avgjørende å samordne slik at den det gjelder får rett hjelp til rett tid.

For de som gjentatte ganger bryter forbudet om bruk og besittelse, mener FO det må gis et godt handlingsrom i valg av tiltak, med ulike tilnærminger utfra målgruppen. Eksempelvis kan vi se for oss krav til samtaler ved poliklinikk og regelmessig ansvarsgruppe koordinert av ruskonsulent, kombinert med arbeidsrettet tiltak/sysselsetting av ulik art. Vi må også ta innover oss at det er avgjørende at den det gjelder selv er innstilt på å motta hjelp, da må vi ta høyde for at noen sannsynligvis ikke vil ønske dette. Da vil bistand fra godt utbygde lavterskeltjenester kunne oppsøkes på samme måte som i dag.

Hva er en brukerdose?

Hva angår mengde illegale rusmidler som skal kunne falle inn under definisjon «til eget bruk» har ikke FO kommentarer til. Vi mener imidlertid at det bør settes tydelige grenser til en slik definisjon, slik at vi sikrer størst mulig likebehandling.

Hvordan skal modellen organiseres?

Det må sørges for at de tiltak som pålegges etter rusreformen, ikke samtidig går på bekostning av tilgjengelig hjelp for de som frivillig har bedt om dette. Det vil med andre ord bli et kostnadsspørsmål, og regjeringen må legge til rette for tilgjengelig behandling og hjelp til begge disse gruppene, i kommunale tiltak, poliklinisk- og i tverrfaglig spesialisert behandling. I dette ligger også at tiltak raskt kan settes i gang.

Utvalget skal drøfte hvilken type instans som skal følge opp og sette vilkår / tiltak. FO mener at det vil være en god ide å forenkle dette ved å for eksempel utvide de vurderingsenhetene vi allerede har tilknyttet tverrfaglig spesialisert rusbehandling. Det vil i stor grad bli kommunene som skal følge opp de tiltak som fastsettes, og dermed er det gunstig å styrke samhandlingen ved at eksempelvis en koordinator fra kommunen også er del av vurderingsenheten. Vi mener at det er et poeng å ikke skape en helt ny ordning, som kan gjøre det mer uoversiktlig.

Sosialfaglig kompetanse og økonomiske rammer må prioriteres

Vi vet at mange klarer seg godt gjennom et rusbehandlingsløp i trygge rammer. Her vet vi at det kan oppstå tomrom mellom fullførte behandlingsforløp og tilbakeføringen til kommunen, blant annet grunnet knapphet i personalressurser og økonomiske prioriteringer. Det er viktig at den sosialfaglige kompetansen kommer tydelig inn i reformen. Det er sammensatte forhold som spiller inn for den enkelte, og det er sentralt å se helheten i situasjonen.

Barnevernspedagoger, sosionomer og vernepleiere har kjernekompetanse i å koordinere og se sammenhengen rundt den enkelte, i tillegg til at vi er trent i selve relasjonsjobbingen og det å etablere samarbeid. Vi mener at det må settes av midler til en god gjennomføring i kommunene, som gjerne kan øremerkes rusreformen i en innkjøringsfase.

FO bemerker også at storbyene har opphopning av utfordringer, som krever egne storbytillegg. Vi vet at marginaliseringsprosessene ofte driver folk med rusproblemer bort fra sine lokalmiljø og inn til sentra og byer der de blir del av et større rusbelastet miljø. Storbyene trenger derfor tilstrekkelig med ressurser til dette arbeidet, forebygging, avdekke og hjelpe.

FO organiserer mange ansatte som arbeider innenfor rusfeltet. Vi imøteser reformen og bidrar gjerne i det videre arbeidet.

Med vennlig hilsen

sign
Mimmi Kvisvik
Forbundsleder

sign
Veronica Cathrin Olufsen
Rådgiver